

ючи на соціальні мережі. Тільки от де взяти пікетувальників? Ми все чекаємо, що хтось за нас буде розгрібати завали бруду в нашій країні, бо сповідуємо філософію: а чого я? мені воно що, більше за інших треба?

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко В. Капелюх Сікорського. Львів: ЛА «Піраміда», 2014. 290 с.

Олена БАРАНОВСЬКА

(Київ, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСОБУ КОМПЕНСАЦІЇ ОСВІТНІХ ВТРАТ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вивчення та аналіз першоджерел через призму технологізації та індивідуалізації свідчить про давній інтерес до особистості учня, розвитку його індивідуальності. Якщо простежити ґенезу диференційованого навчання, то побачимо, що в 60-ті роки ХХ ст. почав відроджуватися особистісний підхід до навчання; у 70-х рр. відбувалися спроби втілити індивідуальний та диференційований підходи (методи і способи самостійної роботи окремих груп учнів); у 80-ті рр. розглядалися принципи індивідуалізації та диференціації навчання (дидактичні вимоги до організації навчального процесу на основі врахування індивідуально-типологічних особливостей учнів, розроблялися концепції індивідуалізації та диференціації навчання; в 90-ті рр. почався період створення технологій індивідуалізованого та диференційованого навчання в різних варіаціях. Період розмежування технологій індивідуалізованого та диференційованого навчання завершився їхньою інтеграцією та узагальненням багатьох різновидів технологій. В 90-ті роки було зазначено, що освіта (особливо початкова) має бути гнучкою, прогностичною та варіативною, що передбачало створення можливостей для широкого вибору форм освіти, навчальних закладів, засобів навчання (які відповідали б освітнім запитам особистості), впровадження варіативного компонента змісту освіти, диференціацію та індивідуалізацію навчання. Саме тоді акцентувалося на тому, що одним із завдань реформованої освіти має бути забезпечення можливостей одержання освіти відповідно до індивідуальних потреб і здібностей дітей. На початку 2000-х рр. активізації процесів диференціації та індивідуалізації навчання сприяло прийняття Державного стандарту початкової загальної освіти (2011), який поступово підвів початкову освіту до позиції дитиноцентризму (стандарт 2018 р). О. Савченко акцентувала на тому, що основними принципами реформування змісту початкової освіти має бути гуманітаризація, диференціація, інтеграція і на цій основі – формування творчої особистості [1]. Деякі з історичних різновидів форм індивідуалізованого навчання трансформувалися в більш сучасні, а інші залишилися в історії як невдалі спроби. Наразі триває період розроблення проблем індивідуалізованого навчання через вплив негативних наслідків пандемії та війни.

Освіта в умовах воєнного стану в Україні змусила кардинально передивитися та пристосувати до існуючих реалій форми, методи і засоби навчання. Нинішня ситуація потребує від системи освіти насамперед гнучкості та адаптивності, створення

різних способів зворотного зв'язку вчителів та учнів, тісної співпраці з психологічними та медичними установами. Наразі міжнародна спільнота докладає чимало зусиль із розроблення механізмів захисту освіти в умовах надзвичайних ситуацій та військових дій. Українські науковці вивчають можливості подолання негативних впливів, аналізуючи дієві міжнародні документи і практики та адаптують їх до наших реалій життя, до навчання в нерівних умовах за змішаного (чи дистанційного) навчання. В обставинах, коли більшість українських дітей знаходиться у важких для них умовах життя і розвитку, вкрай важливою є оптимізація моделей та технологій індивідуалізації та диференціації навчання як інструменту компенсації освітніх втрат учнів. До довготривалих негативних наслідків війни дослідники відносять: порушення циклів освіти; зниження її актуальності та якості; погіршення продукування інновацій; психологічні проблеми тощо. У різноманітних програмах подолання таких криз визначаються пріоритетні галузі, які мають працювати для досягнення цілей якісної освіти: доступ (забезпечення постраждалим дітям безперервного якісного навчання); справедливість і гендерна рівність (забезпечення доступу до освіти найбільш уразливим групам дітей, включаючи дівчат і дітей); безперервність (забезпечення постійного доступу дітей до навчання); захист (забезпечення безпечного середовища); якість (забезпечення якісного освітнього результату).

Саме індивідуалізоване навчання має допомогти вирішити проблему компенсації освітніх втрат учнів початкової школи в умовах воєнного стану та повоєнний час. Воно спроможне вирішувати завдання, які закладені в його основі та структурі: забезпечити цілісний розвиток дитини шляхом визначення її індивідуальної траєкторії розвитку (та на цій основі – створення індивідуальної програми); виокремити індивідуальні особливості та можливості дитини; активізувати механізми психологічної адаптації в умовах воєнного стану; активізувати навчальний інтерес та мотивацію дитини відкрити вікно можливостей для неї. Задля подолання проблем в дітей в нестабільному середовищі фахівці мають враховувати основні їхні потреби: *навчальні потреби* (мінімізація освітніх втрат; адаптація в нових умовах життя та навчання); вивчення мови викладання, надолуження шкільного навчання та адаптація до нової системи освіти); *соціальні та комунікативні потреби* (вивчення нової мови; спілкування з іншими дітьми та дорослими; адекватне сприйняття себе в іншому середовищі); *емоційні та психологічні потреби* (відчуття безпеки, подолання розпачу, розлуки, втрати, наслідків травмувань, відновлення стабільності) тощо. Ми виокремлюємо основні *способи компенсації освітніх втрат учнів початкової школи* в реаліях нерівного доступу дітей до навчання: здійснення на початку навчального року та у мірі доступу дітей до навчання протягом року *оцінювання рівня ключових компетентностей; оцінювання наскрізних умінь* (особливо важливі для початкової школи вміння читати і розуміти текст; вміння висловлювати власну думку усно та письмово; вміння емоційно сприймати прочитане чи прослухане; розвиток творчого потенціалу); *впровадження коригувальної програми* на досить довгий період навчального року (чи застосування її для учнів, які значно відстали від програми); *виокремлення груп учнів*, які потребують допомоги в рамках класу; *індивідуальні додаткові заняття* з учителем за потребою чи на постійній основі; регулярне спілкування з психологом школи (бажано із залученням батьків) [2–6].

Отже, незважаючи на важкі життєві реалії, школа має стати привабливим і стимулюючим для учнів місцем, де пріоритетом є навчання, спілкування та розвиток, дати можливість дитині відчувати себе захищеною та повернутися до реалізації своїх цілей та бажань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ: Генеза, 2002. С. 44.
2. Барановська О.В. Змішане навчання у початковій школі: нові форми взаємодії: Методичні рекомендації. Київ: «Фенікс», 2021. 64 с.
3. Барановська О.В. Впровадження сучасних форм організації навчального процесу в умовах профільного навчання. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2008. № 5. С. 44–47.
4. Барановська О.В. Дидактичні підходи до проблеми форм навчання в профільній школі. *Профільне навчання: теорія і практика* [Інститут педагогіки АПН України; гімназія № 290 м. Києва; наук. ред. Л.А. Липова]. К.: ВВП «Компас», 2007. С. 35–45.
5. Барановська О.В. Індивідуалізація навчання: здобутки, труднощі, перспективи. *Innovative technologies in science and education. Abstracts of IX International Scientific and Practical Conference*. Jerusalem, Israel, 2021. Pp. 159–164.
6. Барановська О.В. Теоретико-методологічні основи індивідуалізації навчання в початковій школі / *Theoretical foundations of the functioning of Education. Ways to improve the effectiveness of educational activities: collective monograph* / Baranovska O. – etc. International Science Group. Boston: Primedia Launch, 2021. 674 p. Pp. 16–23.

Оксана БОЙКО
(Запоріжжя, Україна)

ВІРТУАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ

В умовах інформатизації всіх сфер життя, використання інформаційних технологій в освіті стало трендом навчання. Оскільки сучасні учні та студенти надають перевагу інтерактивному спілкуванню як способу навчання, то імплементація віртуальної комунікації в освіту може надати багато позитивних результатів, адже віртуальна комунікація [4] – це будь-який тип спілкування за допомогою електронних засобів. Крім того, в умовах війни в Україні, інтернет-комунікація стала чи не єдиним засобом зворотного зв'язку між вчителем та учнями.

Одним із застосувань віртуальної комунікації у навчанні є розвиток прагматичної та соціопрагматичної компетенції за допомогою синхронної та асинхронної форм онлайн-комунікації. Так, в дослідженні [2] учні переглядаючи відео кліпи на різні теми та, отримуючи інструкції від вчителя обговорити в парі питання щодо відео, створювали власні діалоги, беручи участь або у синхронному текстовому чаті, або у асинхронному віртуальному спілкуванні, або ж в особистій дискусії без залучення інтернет спілкування. Результати дослідження показали, «синхронна» група легко стежить за реакцією партнерів та перефразовують свою ідею в смс, а «асинхронна» група була багатшою лексично і синтаксично.